

Ministerie van OCW
t.a.v. de Staatssecretaris de heer drs. S. Dekker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum : 8 oktober 2015
Ref : MP/mm/1510086
Betreft : passend onderwijs

Geachte heer Dekker,

Met veel belangstelling hebben het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) kennis genomen van uw brief over passend onderwijs dd. 25 september jl. In deze brief gaat u in op vier onderzoeken die onlangs zijn verschenen. Uw reactie onderscheidt drie lijnen: 'aanmelding van leerlingen', 'passend onderwijs in de klas' en 'leerlingen die niet naar school gaan'. Veel leden van de NVO en van het NIP zijn als gedragswetenschapper betrokken bij (passend) onderwijs. Daarom hechten wij er aan om, aanvullend op de knelpunten die u in uw brief noemt, enkele aandachtspunten te benoemen. Achtereenvolgens gaan wij in op ondersteuning van ouders voorafgaand, maar ook *tijdens* de schoolloopbaan, op ondersteuning van leraren bij het opstellen van een ontwikkelingsperspectief, op het nakomen van de onderzoeksplicht door scholen, op de procedure rond het afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring, op de kloof tussen schoolleiding en docenten die uit het onderzoek van DUO/AD naar voren komt en op samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. In zijn algemeenheid pleiten wij ervoor dat scholen, als dat nodig is, tijdig de expertise van een gedragswetenschapper benutten. Ook pleiten wij voor toezicht op de onderzoeksplicht en de wettelijk geregelde inschakeling van een gedragswetenschapper bij het afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring.

Onze reactie volgt de drie lijnen uit uw brief.

1. Kinderen naar school: zorgplicht en ouders ondersteunen

NIP en NVO zijn blij dat u in uw brief de positie van ouders uiterst serieus neemt en actie onderneemt om te waarborgen dat ouders beter worden geïnformeerd. Tegelijkertijd merken wij op dat u zich hierbij beperkt tot de positie van ouders bij de aanmeldingsprocedure. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het aangaan van een educatief partnerschap tussen school en ouders problemen *tijdens* de schoolloopbaan voorkomt of snel oplost. We zien in de praktijk dat er scholen en ouders zijn die behoefte hebben aan ondersteuning om constructief met elkaar te communiceren. Wanneer ouders en school met elkaar van mening verschillen over de ondersteuning die een leerling nodig heeft, kunnen makkelijk conflicten ontstaan. Ouders kunnen het gevoel krijgen niet 'gehoord' te worden en scholen dat 'ouders niet willen meewerken'.

U memoreert terecht de onderwijsconsulenten als het om vraagstukken rondom aanmelding gaat. Voor veel ouders is echter onbekend dat onderwijsconsulenten (en dat geldt naar verwachting ook voor de onderwijszorgconsulent) ook kunnen worden ingeschakeld **tijdens** de schoolloopbaan. Ook in dit opzicht kan de informatie aan ouders worden verbeterd.

Als het gaat om het bepalen van de ondersteuningsbehoefte van de leerling en het voeren van gesprekken daarover wijzen wij erop dat gedragswetenschappers hierin een specifieke deskundigheid hebben en die graag inzetten.

2. Passend onderwijs in en rond de klas

In uw brief gaat u in op 'passend onderwijs in en rond de klas'; daarbij richt u zich vooral op de positie van leraren en de vraag of zij zich voldoende toegerust voelen. NIP en NVO kunnen zich dan ook voorstellen dat een investering in extra plekken voor masteropleidingen in de Lerarenbeurs een passende maatregel is. De te ontwikkelen toolkit zien wij met belangstelling tegemoet. NIP en NVO zijn er echter van overtuigd dat er meer nodig is om scholen en leraren goed toe te rusten en te ondersteunen.

Voor kinderen waarvan bekend is of waarvan het zeer waarschijnlijk is dat zij een extra ondersteuningsbehoefte hebben, moeten scholen van meet af aan een ontwikkelingsperspectief opstellen. NIP en NVO signaleren dat dit nu nog te vaak niet gebeurt. Scholen voor regulier onderwijs zien een ontwikkelingsperspectief te vaak als een voorwaarde voor een toelaatbaarheidsverklaring voor speciaal onderwijs en stellen het ontwikkelingsperspectief pas op als een overstap naar het speciaal onderwijs in hun ogen wenselijk is. Zij doen dat wellicht vanuit de overtuiging dat een ontwikkelingsperspectief kinderen te vroeg of ten onrechte labelt of zij schrikken, zoals u ook in uw brief aangeeft, terug van de administratieve lasten.

NIP en NVO pleiten ervoor scholen meer informatie te geven over en te ondersteunen bij het opstellen van een praktisch ontwikkelingsperspectief, dat niet labelt, maar er juist op is gericht dat leerlingen doelgericht en systematisch ondersteuning krijgen. Om die doelgerichte en systematische ondersteuning te bepalen is soms nodig dat van meet af aan, naast ouders, ketenpartners en (andere) deskundigen, zoals gedragswetenschappers, worden betrokken.

In het verlengde hiervan signaleren NIP en NVO dat scholen, als zij hun zorgplicht nakomen, vaak niet aan hun onderzoeksplicht voldoen, zelfs niet als een situatie individuele leerkrachten en de school boven het hoofd groeit. Veel scholen en samenwerkingsverbanden hebben gedragswetenschappers in dienst of kunnen hen snel inschakelen. Deze deskundigen kunnen de leerling en zijn context observeren, een analyse maken en ondersteuning aan kind en leerkracht bieden. Juist een gedragswetenschapper kan, mede door diens meer onafhankelijke positie, ook in geval van vroegsignalering 'out of the box' te denken. Te vaak worden gedragswetenschappers echter pas betrokken als de situatie al is geëscaleerd.

Overigens kan ondersteuning door gedragswetenschappers breder ingezet worden dan een analyse (diagnose en behandeling) van een individuele situatie. Met het analyseren van gegevens van een school of een samenwerkingsverband als geheel kunnen gedragswetenschappers vaak heel concreet bepalen waar een groep leerlingen op stuit. Daarmee kunnen zij scholen en samenwerkingsverbanden ondersteunen in het 'anders organiseren'.

NIP en NVO maken zich zorgen over de verwijzingen naar het speciaal onderwijs. Vanzelfsprekend onderschrijven wij de lijn 'regulier als het kan, speciaal als het moet'. Zoals gezegd signaleren wij echter dat scholen soms pas een ontwikkelingsperspectief opstellen als verwijzing naar het speciaal onderwijs aan de orde is. Een toelaatbaarheidsverklaring heeft ingrijpende gevolgen voor leerling, ouders en school en mag dus niet lichtvaardig worden afgegeven. Niet voor niets is in de regelgeving opgenomen dat advies moet worden ingewonnen bij een gedragswetenschapper. In de praktijk moeten zij ook feitelijk de gelegenheid krijgen een gedegen advies uit te brengen over deze leerling in deze context. Opvallend vinden NIP en NVO dat leraren zich nog steeds beroepen op 'handelingsverlegenheid' als argument om kinderen door te verwijzen naar het speciaal onderwijs. Klaarblijkelijk voelen zij zich nog te weinig gesteund in het omgaan met leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte.

NIP en NVO pleiten er voor dat toezicht wordt gehouden op de onderzoeksplicht van scholen, op het tijdig inschakelen van een gedragswetenschapper als dat nodig is en op het inwinnen van advies van een gedragswetenschapper bij het afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring. Dat afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring kan naar mening van NIP en NVO pas na grondige observatie van een leerling en zijn directe context door die gedragswetenschapper.

NIP en NVO merken op dat het onderzoek van DUO/AD zich niet uitsluitend op leraren richtte. Op vrijwel alle onderdelen scoorde de schoolleiding relatief positief en de intern begeleiders en zorgcoördinatoren gematigd. Onze constatering is dan ook dat er op het gebied van passend onderwijs een aanzienlijke kloof is tussen schoolleiding en docenten. Dat als zodanig is eveneens zorgelijk.

Om passend onderwijs tot een succes te maken is het belangrijk dat schoolleiding en docenten elkaar beter weten te vinden. Ook hier ligt een taak voor scholen, samenwerkingsverbanden en voor de gedragswetenschappers die aan die samenwerkingsverbanden zijn verbonden.

3. Aanpak thuiszittende leerlingen

NIP en NVO delen met u de zorg over thuiszittende leerlingen en zien in uw brief dat u daarvoor passende maatregelen treft. Mét u signaleren wij dat er bij thuiszittende leerlingen vaak sprake is van complexe problematiek, waarvan onderwijs een onderdeel is. Ook wij denken dat samenwerking tussen onderwijs, ouders en jeugdhulp in die situaties essentieel is.

Tegen dat licht willen wij graag een zorg met u delen. In het voorgaande hebben wij al aangegeven dat scholen regelmatig niet aan hun onderzoeksplicht voldoen en te laat of geen gedragswetenschapper betrekken. Uiteraard is het wenselijk dat leraren deskundigheid ontwikkelen op het gebied van beter signaleren, beter interveniëren en beter differentiëren. Essentieel is echter, juist in complexe situaties, dat zij ook weten wanneer hun deskundigheid tekort schiet en er méér nodig is. Voor gedragswetenschappers die zijn aangesloten bij NIP en NVO is het vanzelfsprekend om de grenzen van de eigen bekwaamheid te kennen en daarnaar te handelen. Dit is één van de belangrijkste principes van de beroepscode van de beide beroepsverenigingen. Voor leraren en schoolleiders bestaan dergelijke beroepscode niet, maar dat neemt niet weg dat het wenselijk is wanneer zij daar wel naar handelen. (Voorstelbare) grenzen aan de mogelijkheden van leraren mogen er immers er niet toe leiden dat leerlingen ofwel te lang doormodderen in het regulier onderwijs ofwel onnodig naar speciaal onderwijs worden verwezen.

Het betrekken van specifieke deskundigheid op het niveau van de individuele leerling, op het niveau van de school en op lokaal en regionaal niveau is een essentiële stap in de route om voor iedere leerling de beste ondersteuning te bieden. Daarbij gaat het ook om deskundigheid van gedragswetenschappers, die beschikbaar is via de samenwerkingsverbanden én via ketenpartners als de jeugdhulp.

Uiteraard zijn wij graag bereid met u mee te denken over hoe wij samen passend onderwijs succesvol kunnen maken. Mogelijk kan dit in de vorm van een periodiek overleg tussen uw departement en de beroepsverenigingen.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot Kirsten Mik, beleidsmedewerker NVO, tel. (030) 3031732 of k.mik@nvo.nl

Met vriendelijke groet,

J. Bijlstra
voorzitter NVO

Dr. P.C. Plooi-j-van Gorsel
voorzitter NIP